

סוג הבחינה: בגרות
מועד הבחינה: חורף תש"ף, 2020
מספר השאלון: 011271
שם התלמיד/ה: _____

עברית: לשון

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שעהיים.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלושה פרקים.
פרק א — שם המספר, אותיות השימוש ומילות היחס — 20 נקודות
פרק ב — תחביר / פרק ג — מערכת הצורות — יש לבחור באחד הפרקים — 80 נקודות
סך הכול — 100 נקודות
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: דף עזר לבחינה (עמוד 8).
- ד. הוראות מיוחדות: 1. יש לקרוא את הטקסטים שבעמודים 4–7, ולענות על השאלות בגוף שאלון זה, לפי ההוראות.
2. הקפד על כתיב נכון, על כללי הדקדוק ועל פיסוק הגיוני.
- שים לב: בסוף הבחינה מצורפים דפי טיוטה לשימושך. אין להוסיף דפים אחרים למחברת הבחינה.
- ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

פרק ב: תחביר (80 נקודות)

בפרק זה עליך לענות על ארבע שאלות.

ענה על ארבע מן השאלות 3–7 (לכל שאלה — 20 נקודות).

שים לב: בכל שאלה שתבחר, ענה על כל הסעיפים.

3. (20 נקודות)

לפניך משפטים I–II.

I. אחד התושבים בלוס אנג'לס סיפר שהוא רוכש מוצרים בעסקים מקומיים ולא באתרי הקניות.

II. ברשתות המרכולים צמצמו את צריכת שקיות הניילון והאריזות באמצעות חקיקה, אולם על אתרי הקניות לא חל החוק הזה.

א. ציין ליד כל משפט את הסוג התחבירי שלו.

• אם המשפט מורכב, תחם את הפסוקית או הפסוקיות שבו, וציין מעל כל פסוקית שתחמת את תפקידה התחבירי; אם המשפט הוא משפט איחוי (מאוחד / מחובר), תחם את איבריו.

• ציין מעל המילים והצירופים המסומנים בקו במשפטים I–II את התפקידים התחביריים שלהם.

ב. במשפט I יש חלק כולל.

כתוב את משפט I מחדש: המר את החלק הכולל במבנה "אין... אלא...".

4. (20 נקודות)

לפניך ארבע כותרות של מאמרים וכתבות.

I. קונים באינטרנט כי זה זול? יש מחיר נסתר שאולי לא הכרתם

II. תחפושות באינטרנט — כך תזמינו אותן בזול

III. "אמזון": אימת הקניונים בארץ

IV. סקר: בני הנוער הישראלים מתחילים לקנות באינטרנט בגיל 11

א. (1) סמן קו מתחת לכל אחד מן הנשואים בכותרת I.

(2) החלק הראשון שבכותרת I מנוסח בלשון דבורה, שאחד המאפיינים שלה הוא השימוש במילה "זה".

כתוב את החלק הראשון שבכותרת I מחדש: המר את המילה "זה" שבכותרת במילה אחרת, שתתאים לתוכן המשפט. (תוכל לשנות מילים נוספות במשפט, אם יש צורך).

ב. (1) כותרת II היא משפט בעל חלק ייחוד.

ציין את התפקיד התחבירי של חלק הייחוד במשפט.

(2) המר את כותרת II במשפט במבנה רגיל (בלי חלק ייחוד).

ג. המר כל אחת מן הכותרות III ו-IV במשפט שלא יהיו בו נקודתיים. (הוסף מילה/מילים על פי הצורך).

— המרה של כותרת III:

— המרה של כותרת IV:

5. (20 נקודות)

א. לפניך משפט מורכב, ובו פסוקית תחומה.

עדיין לא ברור [אם בעלי הקניונים יצליחו להתאים את הקניונים למציאות המשתנה].

- (1) ציין את התפקיד התחבירי של הפסוקית התחומה במשפט. _____
- (2) כתוב ארבעה משפטים מורכבים: בכל משפט כתוב חלק עיקרי משלך, באופן שהפסוקית התחומה תשמש במשפט בכל פעם בתפקיד תחבירי אחר, לפי ההוראות שלפניך.
- בתפקיד פסוקית מושא: _____
- בתפקיד פסוקית נשוא: _____
- בתפקיד פסוקית תיאור תנאי: _____
- בתפקיד פסוקית לוואי: _____

ב. לפניך משפט.

המוצרים הנרכשים ביותר בקניונים הם בגדים, נעליים, משקפיים ותכשיטים.

- (1) ציין מהו הסוג התחבירי של המשפט. _____
- (2) במשפט יש חלק כולל. _____
- ציין את התפקיד התחבירי של החלק הכולל במשפט. _____
- (3) נסח את המשפט מחדש באופן שהחלק הכולל יהיה תמורה לאחת המילים במשפט. _____

6. (20 נקודות)

א. לפניך קטע שהושמטו ממנו סימני הפיסוק, חוץ מן הנקודות שבסופי המשפטים.

אלעד גולדנברג מנהל הפעילות העסקית של אייביי בישראל הודיע על פרישתו מן התפקיד בשל מעבר לתפקיד אחר. בתקופת ניהולו של גולדנברג גדלה החטיבה העסקית של אייביי במאות אחוזים וכיום יש מיליון משתמשים פעילים בישראל. אלעד גולדנברג אומר אני מרגיש שהייתה לי זכות להיות שותף בהובלת מהפכת הקניות של הישראלים. לדבריו אם "אמזון" תצליח בארץ זה יקרה במידה רבה בזכות הצלחתה של אייביי.

הוסף לקטע הנתון סימני פיסוק לפי ההוראות שלהלן:

- (1) ציין פסיקים: פסיק בין איברים במשפט איחוי (מאוחד / מחובר), פסיק לאחר פסוקית, פסיק לאחר הסגר ופסיקים לפני תמורה ואחריה.
- (2) ציין נקודתיים ומירכאות: לציון דיבור ישיר.

- ב. לפניך שלושה משפטים, ובהם עצות לרכישה בטוחה באינטרנט מטעם המועצה הישראלית לצרכנות. במשפטים מסומנים שלושה שמות פועל.
- I. לפני כל רכישה באתר קניות רצוי לוודא מי הגוף המנהל את האתר ומפעיל אותו.
- II. מומלץ לערוך חיפוש בגוגל או בפורומים מוכרים לבדיקת אמינות האתר.
- III. לפני הרכישה חשוב לבדוק באתר את מדיניות החזרת המוצרים.
- (1) שמות הפועל המסומנים בקו במשפטים I–III פותחים פסוקיות מצומצמות. ציין את התפקיד התחבירי המשותף לכל הפסוקיות המצומצמות. _____
- (2) מהו התפקיד התחבירי המשותף למילים שלפני שמות הפועל המסומנים בקו? _____
- (3) בחר באחד מן המשפטים I–III, והמר אותו במשפט שתהיה בו פסוקית רגילה במקום הפסוקית המצומצמת.

7. (20 נקודות)

- א. לפניך משפט דו־משמעי.
- חיפשתי מידע על קניות בני נוער ברשת.
- לפניך שתי דרכים לניתוח תחבירי של המשפט. כל דרך מייצגת משמעות אחת של המשפט.

- (1) ציין מעל המילה "ברשת" התחומה בכל אחת מן הדרכים לניתוח תחבירי את התפקיד התחבירי שלה.
- (2) ציין את המשמעות של המשפט על פי כל אחת מן הדרכים.
- משמעות המשפט על פי דרך I: _____
- משמעות המשפט על פי דרך II: _____

ב. לפניך שלושה קטעים ובהם עצות ("טיפים") לקנייה באינטרנט. בכל אחד מהם יש שיבושים תחביריים. "טיפ": שאתם קונים, הביאו בחשבון ושימו לב למחיר של המוצר. מעל סכום מסוים תצטרכו לשלם מכס. "טיפ": קראו את התנאי החזרה כי לא בטוח שתוכלו להחזיר את המוצר או לבקש זיכוי מתי שתרצו. "טיפ": במידה ואתם קונים הרבה, עדיף להוריד את האפליקציה (יישומון) של האתר בו אתם מרבים לקנות. השלם את הטבלה שלפניך: העתק מן הקטעים שלושה שיבושים תחביריים, ותקן כל אחד מן השיבושים שהעתקת.

השיבושים	התיקונים
(1)	
(2)	
(3)	

פרק ג: מערכת הצורות

פרק ג: מערכת הצורות (80 נקודות)
בפרק זה עליך לענות על ארבע שאלות.
ענה על ארבע מן השאלות 8–12 (לכל שאלה — 20 נקודות).
שים לב: בכל שאלה שתבחר, ענה על כל הסעיפים.

8. (20 נקודות)

א. לפניך קטע מטקסט 1, ובו צורות בינוני (הווה) מודגשות.

אחר צוהריים בניו יורק. שליח של "אמזון" מְגִיעַ לבניין דירות ומשאיר חבילות בכניסה. ערמות החבילות בכניסה לבניינים נהפכו למחזה נְפוֹץ בכל רחבי ארצות הברית. סיור ברחובות ניו יורק בלילה שבו מְפָנִים את פסולת אריזות הקרטון אינו מוֹתִיר אף הוא ספק בנוגע לשאלה היכן ערכו התושבים את קניותיהם. בכניסה לרבים מן הבניינים מוֹנָחוֹת ערמות של קרטונים הַמְמָתִינֹת לפינוי הזבל. כמויות האשפה מְעִידוֹת שֶׁמְדַבֵּר בתופעה הולכת וגדלה.

(1) לפניך טבלה ובה פעלים מן הקטע. ציין את השורש ואת הבניין של כל פועל.

הפועל	השורש	הבניין
מְגִיעַ		
נְפוֹץ		
מְפָנִים		
מוֹתִיר		
מְעִידוֹת		

(2) שְׁעַר מדוע השתמש כותב הטקסט בפעלים בזמן הווה לתיאור אירועים שכבר התרחשו.

ב. בטבלה שלפניך שני משפטים, ובכל משפט משובצת המילה מוֹצֵר. השלם את הטבלה: ציין את חלק הדיבור של המילה בכל משפט, את השורש שלה, וכתוב מילה כלשהי שנגזרה מאותו השורש.

		חלק הדיבור	השורש	מילה כלשהי מאותו השורש
1)	בעבר חששו הצרכנים מפני המתנה ארוכה למוֹצֵר שהזמינו באתר קניות.			
2)	הבגד שהזמנתי באתר מוֹצֵר כעת אצל התופרת, מכיוון שהוא גדול בכמה מידות ממדתי.			

9. (20 נקודות)

לפניך עצות להזמנת תחפושות באינטרנט מאתרים של חברות מחו"ל.

עצות להזמנת תחפושות באינטרנט מאתרים של חברות מחו"ל

III. בדקו אילו הטבות מוצעות באתרי קופונים בחו"ל — שוברי הנחה מוצעים באתרים בחו"ל וגם באתרים של חנויות התחפושות.		I. הזמינו לפחות חודש וחצי מראש — כך תיהנו מעלויות שילוח נמוכות יותר, ותבטיחו שהמשלוח יגיע בזמן.	
IV. שימו לב למידות — אם אינכם בטוחים מהי המידה המתאימה לכם, השתמשו בסרגלי המידות המוצעים ברוב האתרים או התייעצו עם נציגי האתר.		II. קנו בקבוצה — בקנייה משותפת עם חברים או עם בני משפחה הוצאות השילוח מתחלקות בין כולכם, והקנייה נהפכת למשתלמת יותר.	

(מעובד על פי הראל, ר' ולוי, ר' (12/1/2015). כך תקנו תחפושות באינטרנט בזול ותימנעו ממלכודות. מתוך האתר TheMarker.)

עצות להזמנת תחפושות באינטרנט מאתרים של חברות מחו"ל

- I. הזמינו לפחות חודש וחצי מראש — כך תיהנו מעלויות שילוח נמוכות יותר, ותבטיחו שהמשלוח יגיע בזמן.
 - II. קנו בקבוצה — בקנייה משותפת עם חברים או עם בני משפחה הוצאות השילוח מתחלקות בין כולכם, והקנייה נהפכת למשתלמת יותר.
 - III. בדקו אילו הטבות מוצעות באתרי קופונים בחו"ל — שוברי הנחה מוצעים באתרים בחו"ל וגם באתרים של חנויות התחפושות.
 - IV. שימו לב למידות — אם אינכם בטוחים מהי המידה המתאימה לכם, השתמשו בסרגלי המידות המוצעים ברוב האתרים או התייעצו עם נציגי האתר.
- (מעובד על פי הראל, ר' ולוי, ר' (12/1/2015). כך תקנו תחפושות באינטרנט בזול ותימנעו ממלכודות. מתוך האתר TheMarker.)

א. ציין את הזמן (הדרך) המשותף לפעלים הזמינו, קנו, בדקו, שימו שבמשפטים המודגשים בעצות.

ב. הקף בעצה IV שני פעלים נוספים הנוטים באותו הזמן (הדרך) של הפעלים שבסעיף א.

ג. מבין שלוש הצורות שלפניך, הקף את הצורה המבטאת את ההגייה הנכונה של הפועל בדקו שבעצה III.

בִּדְקוּ, בִּדְקוֹ, בִּדְקוּ

ד. (1) לפניך חמש צורות פועל מן העצות שלעיל. ציין את הבניין של כל אחת מהן.

תִּהְיוּ הַבְּנִיין: _____

נִהְיָת הַבְּנִיין: _____

מִשְׁתַּלֵּמַת הַבְּנִיין: _____

מִצְעִים הַבְּנִיין: _____

שִׁימו הַבְּנִיין: _____

(2) ציין את השורשים של צורות הפועל האלה: תִּהְיוּ _____ מִשְׁתַּלֵּמַת _____ מִצְעִים _____

ה. לפניך ארבע מילים מן העצות שלעיל.

עצות, עלות, הטבות, מדות

(1) הקף את המילה שאין בה צורן נטייה.

(2) ציין את השורש של המילה שאין בה צורן נטייה. _____

(3) כתוב את משמעות צורן הנטייה שבשלוש המילים האחרות. _____

10. (20 נקודות)

א. לפניך קטע ובו מילים מודגשות.

מוצרים אַרְוִזִים נֶאֱרָזִים מחדש, וכדי שלא ירשרשו בתוך ארגז הקרטון ממלאים אותו בפלסטיק. רק במדינות מעטות מקפידים על מְחֻזָּר של אריזות. במדינות אלה נשמעות קריאות לְחֻקֵּק חוקים לשמירה על הסביבה. ברוב מדינות המערב הפגיעה הסביבתית אינה מְעוֹרָרֶת התנגדות ציבורית, ודווקא הפגיעה בעסקים המקומיים היא שמעוררת מְחָאָה.

(1) • מה משותף לשתי הצורות אַרְוִזִים, נֶאֱרָזִים? הקף את התשובה הנכונה.

I. שתי הצורות נוטות באותו הבניין.

II. שתי הצורות משמשות בקטע באותו חלק דיבור.

III. לשתי הצורות יש משמעות סבילה.

• בחר באחת מן התשובות השגויות, והסבר בעזרת שימוש במונחים דקדוקיים מדוע היא שגויה.

(2) המילה מְחֻזָּר גזורה משורש תנייני.

• ציין את השורש של המילה. _____

• ציין את המשקל של המילה. _____

• ציין את השורש הראשוני שממנו נגזר השורש התנייני של המילה. _____

(3) מה משותף לפעלים לְחֻקֵּק וּמְעוֹרָרֶת שבקטע? הקף את התשובה הנכונה.

I. הגזרה II. הבניין III. הגזרה והבניין

(4) ציין את שם הפועל של השם מְחָאָה שבקטע. _____

(5) • לפניך שני משפטים, ובכל אחד מהם שתי מילים מודגשות. בכל משפט הקף את המילה הנכונה

מבחינת הגייתו או מבחינת התאמתו לתוכן המשפט.

I. הקרטון מְמָלָא / מְמָלָא באריזות פלסטיק.

II. באתר כתוב: "פְּנָסוֹ / הֶפְנָסוֹ לאתר והזמינו בגדים בהנחה".

• כתוב משפט משלך שבו המילה שלא הקפת במשפט II בצמד פְּנָסוֹ / הֶפְנָסוֹ תשמש באופן תקין.

ב. לפניך קטע, ובו מודגשות ארבע מילים.

בקניון שליד בתי יש מרפאה, חנויות למוצרי פנאי ו"שוק מציאות". על אחת מן החנויות תלוי שלט ובו כתוב: "הנחות יינתנו עד גמר המלאי".

(1) איזו מבין ארבע המילים המודגשות יוצאת דופן מבחינת הגזרה? _____

(2) ציין את השורש של המילה היוצאת דופן מבחינת הגזרה. _____

(3) כיצד יש להגות את המילה מרפאה שבקטע הנתון? הקף את התשובה הנכונה.

מְרַפָּאָה, מְרַפָּאָה

11. (20 נקודות)

א. לפניך ארבע מילים.

נביא, תפנית, תקדים, אסיר

(1) איזו מן המילים אינה יכולה לשמש הן בתפקיד פועל הן בתפקיד שם עצם? _____

(2) בחר באחת משלוש המילים המשמשות הן בתפקיד פועל הן בתפקיד שם עצם והשלם את הטבלה.

המילה שבחרת	ניתוח המילה בתפקיד פועל: שורש	בניין	גוף	ניתוח המילה בתפקיד שם עצם: שורש	משקל

ב. לפניך משפט מטקסט 1.

הפער בין שלוח יבשתי לשילוח אווירי מבחינת פליטת גזי חממה הוא עצום.

(1) לפניך ארבע מילים מודגשות שנגזרו מן השורש ש-ל-ח.

שלוח, שליחות, השתלחות, השליחה של חבילות מחו"ל נעשתה נפוצה.

• איזו מבין ארבע המילים המודגשות אינה נוטה במשקלי שמות הפעולה? הקף אותה.

• ציין מעל כל אחד משלושת שמות הפעולה את הבניין שלו.

(2) לפניך המשפט עם המילה השליחה שבסעיף (1) וכן משפט נוסף ובו המילה השליחה במשמעות אחרת.

ציין ליד כל אחד מן המשפטים את המשקל של המילה השליחה המודגשת בו.

השליחה של חבילות מחו"ל נעשתה נפוצה. משקל: _____

חברתי היא השליחה בלונדון מטעם הסוכנות היהודית. משקל: _____

ג. לפניך משפט ובו מודגשת המילה קבלה פעמיים. הקף את המילה קבלה שמשמעותה היא שם פעולה.

באתרים רבים מאפשרים לצרכן לבטל את העסקה בתוך 14 יום מיום הקבלה של המוצר, בתנאי

שהצרכן מציג חשבונית או קבלה המעידות על העסקה ועל הסכום ששולם בה.

ד. לעיתים שם הפעולה אינו מתאים מבחינת הבניין לפעלים שאת פעולתם הוא מתאר, כך למשל שם

הפעולה השדרות.

השלם את המשפט שלפניך.

המילה השדרות היא שם פעולה הנוטה בבניין _____, אולם היא מתארת לרוב את הפעולה של פעלים

מבניין _____.

12. (20 נקודות)

א. לפניך רשימת שמות עצם.

ליד כל שם עצם כתוב מילה הגזורה מאותו השורש של שם העצם ונוטה על דרך השלמים. ראה דוגמה.
דוגמה: מָפֵל נפילה

- מַחֵם _____
- מָטוֹס _____
- מַצָּקָה _____
- מָסוּר _____

ב. לפניך ארבע מילים שחידשה האקדמיה ללשון העברית.

מְרַכּוּלִית (בלועזית: מינימרקט)

דְּרַגְנוּעַ — גֶּרֶם חשמלי של מדרגות עולות או יורדות.

מְגֻדְנִיָּה (בלועזית: קונדיטוריה)

מְחַנְאוֹת (בלועזית: קמפינג)

(1) מבין ארבע המילים הקף את המילה שלא נוצרה בדרך של בסיס וצורן סופי.

(2) ציין את דרך תצורתה של המילה שלא נוצרה בדרך של בסיס וצורן סופי. _____

(3) העתק את שלוש המילים האחרות, וציין את משמעות הצורן הסופי שבכל אחת מהן.

המילה: _____ משמעות הצורן הסופי: _____

המילה: _____ משמעות הצורן הסופי: _____

המילה: _____ משמעות הצורן הסופי: _____

ג. מבין המילים המודגשות שלפניך הקף את המילה שהיו"ד שבה אינה שורשית.

יְתֻרֹנוֹת, קִנְיָן, חִפְיָן (גדג'ט), מִידַע

ד. לפניך שלושה משפטים ובכל משפט מילה מודגשת.

הזמנתי באתר הקניות חולצה מְכַפְתֶּרֶת.

הילדים הם קהל אידיאלי בעבור מְשׁוּקִים.

בני הנוער הם צֶרְכָּנִים מתוחכמים.

(1) מבין המילים המודגשות, הקף את המילה שהשורש שלה אינו גזור שם.

(2) ציין מעל כל אחת משתי המילים האחרות את שם העצם שממנו נגזר השורש שלה.

נספח 1 – מאמרים

טקסט 1

קונים באינטרנט כי זה זול? יש מחיר נסתר שאולי לא הכרתם

סיון קלינגבייל

אחר צוהריים בפרוור של העיר ניו יורק. שליח של "אמזון"¹ מגיע לבניין דירות ומשאיר חבילות בכניסה. ערמות החבילות בכניסה לבניינים נהפכו למחזה נפוץ בכל רחבי ארצות הברית. סיור ברחובות ניו יורק בלילה שבו מפנים את פסולת אריזות הקרטון אינו מותיר אף הוא ספק בנוגע לשאלה היכן ערכו התושבים את קניותיהם. בכניסה לרבים מן הבניינים מונחות ערמות של קרטונים הממתינות לפינוי הזבל.

5 |כמויות האשפה מעידות שמדובר בתופעה הולכת וגדלה. "אופי הקניות שלנו השתנה במשך השנים", מספר אודי, שחי עם בני משפחתו בלוס אנג'לס. "אנחנו קונים באינטרנט כי זה נוח. פעם זה היה זול יותר, כיום לא — אבל זה נוח יותר".

כבר שנים מדברים על מעבר מקניות בחנויות ה"מסורתיות" שנמצאות ברחוב ובקניון, לקניות מקוונות.² אבל בשנתיים האחרונות השינוי מהיר יותר, ומותיר מאחור את החנויות הקמעוניות³ הוותיקות ואת הקניונים. 10 |רק לאחרונה הגישה אחת מרשתות הבגדים הגדולות, שהייתה בעבר הרשת הקמעונית הגדולה בארצות הברית, בקשה לפשיטת רגל והצטרפה לשורה ארוכה של רשתות קמעוניות מפוארות שלא הצליחו להתמודד עם השינוי.

מנתונים שהתפרסמו בשנה האחרונה באתר המרכז נתונים סטטיסטיים ומחקרים מכל העולם, עולה כי המסחר הדיגיטלי העולמי צומח בהדרגה — ב-2015 הוא הסתכם ב-1.5 טריליון דולר, ב-2018 הוא כבר צפוי להסתכם ב-2.8 טריליון דולר וב-2021 ב-4.8 טריליון דולר. המגמה ברורה: שיעור המכירות בחנויות המסורתיות |בקניונים וברחובות מצטמצם, ואילו שיעור המכירות בחנויות המקוונות גדל בכל שנה. 15

מה שיבטיח את המשך הצמיחה של החנויות המקוונות ואת העלייה בכמות אריזות הקרטון הוא בעיקר היתרונות שיש לצרכנים בקניות באמצעות הטלפון או המחשב. בעבר העדיפו צרכנים לרכוש מוצרים בחנויות מקוונות מכיוון שהמחירים בחנויות אלה היו נמוכים בהשוואה למחירים בחנויות ברחובות ובקניונים, ואילו בשנה-שנתיים האחרונות הנוחות היא המניע העיקרי. ממחקר שנערך בדצמבר 2017 20 |עולה כי האפשרות לרכוש |בחנויות האינטרנט בכל שעה וכן האפשרות להשוות מחירים חשובות יותר לצרכנים מן המחיר הטוב ביותר.

במשך השנים השכילו אתרי הקניות להסיר חששות שמנעו מצרכנים לרכוש מהם מוצרים: השליחויות המהירות הסירו את החשש של הצרכנים מהמתנה ארוכה למוצר, והמדיניות המקילה של החזרות מוצרים ביטלה את החשש של הצרכנים מרכישות שגויות. הנוחות הזאת עודדה אף היא את הצריכה המקוונת.

בעבר רווחה התפיסה שרכישות מקוונות עדיפות על רכישות בחנויות המסורתיות מבחינת השמירה על איכות הסביבה, אבל כיום יותר ויותר אנשים העוסקים בתחום הקיימות וכלכלת הסביבה אינם בטוחים בכך עוד. כיום כבר ברור כי לקניות המקוונות יש השפעה רבה על הסביבה.

קודם כול בנוגע לסוגיית הפסולת: ברשתות המרכולים בשנים האחרונות ניסו לצמצם את השימוש בשקיות ניילון ובאריזות הן על ידי שינוי הרגלי הצרכנים הן על ידי חקיקה, אבל על אתרי הקניות לא חלים אותם החוקים. למשל, חובת התשלום על שקיות ניילון חלה רק על הצרכנים במרכולים ולא על מי שקונה באתרים ברשת. שליחת המוצרים בארגזי קרטון מחמירה את בעיית הפסולת. חברות רבות אורזות את המוצרים בקופסת קרטון בגודל קבוע, בלי קשר לגודל המוצרים. כך מוצרים ארוזים נארזים מחדש, וכדי שלא ירשרשו בתוך ארגז הקרטון, ממלאים אותו בפלסטיק – שכבות על גבי שכבות של אריזה שאינה הכרחית.

ד"ר יעל פֶּרֶג, המתמחה בכלכלת הסביבה, מעלה שאלות נוספות בנוגע למחיר שכדור הארץ "משלם" בעקבות העלייה ברכישות מקוונות. נוסף על כמויות האשפה שנוצרות מן השימוש באריזות מרובות היא מציינת את עניין השינוע – העברת הסחורות ממדינות הייצור (בדרך כלל מסין או מבנגלדש) והפצתן של הסחורות. בעבר ההפצה הייתה לחנות יחידה, ואילו כעת היא נעשית לנקודות חלוקה רבות (לבנייני המגורים). שינוע זה מגביר את כמות פליטת הגזים מכלי התחבורה.

גם השיפור בנוחות הרכישות המקוונות מגביר את השפעתן של הקניות המקוונות על הסביבה: בשל מדיניות ההחזרות הנוחה של מוצרי אופנה וספורט, פריטים רבים נוסעים הלך וחזור. מדיניות זו מכפילה הן את כמויות הפסולת הן את פליטות הגזים.

באתרים רבים אפשר לבחור שהמוצר יגיע בשילוח אווירי, המבטיח הגעה של המוצר למוחרת ההזמנה. ד"ר ורד בלאס, מומחית למדעי הסביבה, אומרת: "הפער בין שילוח יבשתי לשילוח אווירי מבחינת פליטת גזי חממה הוא עצום. מטוס מוציא פי 20 עד 30 יותר אנרגייה לטונה לקילומטר מכמות האנרגייה שמשאית מוציאה, והוא פולט פי 20 עד 40 יותר גזי חממה לטונה לקילומטר מכמות הגזים שהמשאית פולטת".

על אף כל זאת הפגיעה הסביבתית של המסחר המקוון אינה מעוררת התנגדות ציבורית רבה, לעומת זאת הפגיעה של אתרי הקניות בעסקים המקומיים דווקא מעוררת מחאה בארצות הברית, ועקב כך לאחרונה יותר ויותר צרכנים משתדלים לרכוש מוצרים מעסקים מקומיים ולא מאתרי הקניות.

בשנים האחרונות חלה בישראל עלייה ניכרת בשיעור הקניות באתרי הקניות הבין-לאומיים. לדברי נוי קדם-מדמון, סמנכ"לית תקשורת והסברה בדואר ישראל, בעשור האחרון צמח תחום הסחר המקוון במידה ניכרת והוא ממשיך לצמוח משנה לשנה. מנתוני חברת דואר ישראל עולה כי ב-2012 הוזמנו בישראל כ-18 מיליון חבילות מחו"ל, ואילו ב-2017 הוזמנו יותר מ-61 מיליון חבילות מחו"ל — שיעור ההזמנות גדל פי שלושה בתוך חמש שנים. "אנחנו רואים שאנשים מזמינים הכול: ביגוד והנעלה, טלפונים חכמים וג'ינג'טים⁴ ואפילו מוצרים גדולים וכבדים — שמיכות וכריות, כלי נגינה, סירים וכלי בית, חלקי חילוף לרכב, ברזים ועוד", אומרת קדם-מדמון. על פי הדוח השנתי של חברת בזק שפורסם בנובמבר 2017 ועסק בשימוש באינטרנט בישראל, 80% מן הישראלים קונים ברשת. תופעה זו חוצה גילים ונהפכת לרווחת יותר ויותר. הקניות המקוונות כבר אינן נחלת הצעירים בלבד, וחלה קפיצה בשיעור בני 55 ויותר שקונים ברשת.

נתונים אלה באים לידי ביטוי בגידול ניכר בכמות החבילות שנכנסות לישראל ועימן כמויות האריזות והפסולת. מנתוני הדואר עולה שב-2006 משקל החבילות שנכנסו לישראל היה 1,853 טונות, ואילו ב-2017 הוא כבר היה 10,800 טונות. יצרני מוצרי הצריכה ויבואניהם הפועלים בישראל כפופים לחוק האריזות ולכן מחויבים לטפל בפסולת שמייצרים המוצרים שלהם, ואילו האתרים הבין-לאומיים אינם כפופים לחוק זה.

- (1) "אמזון" — חברה אמריקנית למסחר באינטרנט.
 - (2) מְקוֹן — (online) שמחובר למחשב, מפיק מידע מעודכן ומאפשר שימוש מיידי.
 - (3) חנות קמעונית — חנות שמוכרת סחורה ליחידים.
 - (4) גִּדְגִּיט — בעברית: חפץ. חפצים הם חפצי מותרות שיש בהם חידוש או תחכום כלשהו.
- מעובד על פי קלינגבייל, ס' (19 באוקטובר 2018). עושים קניות באינטרנט כי זה זול? יש מחיר אחד נסתר שאולי לא הכרתם. מתוך האתר TheMarker.

טקסט 2

סופו של הקניון? עתיד הקניונים בעולם של מסחר מקוון

ג'קי מוקמל

חודש נובמבר בשנת 2017 היה אחד מן החודשים העמוסים ביותר שראתה ישראל בשנים האחרונות בענף הרכישות המקוונות. זאת בשל אירועי המכירות הגדולים, ובהם אירוע מכירות בחסות גוגל ישראל, "חג הרווקים" הסיני וה"בלאק פריידיי" האמריקני¹. בשל כך אף נערכו בדואר ישראל לפתיחת מוקדי חלוקה חדשים ולקליטת החבילות הצפויות להגיע מחו"ל.

5 ברור כי אין מדובר בתופעה חולפת. בשנת 2016 רכשו הישראלים מוצרים באינטרנט בהיקף של יותר מ-14 מיליארד שקלים בתכיפות של רכישה בכל שתי שנים, ובשנת 2017 אף אפשר לראות עלייה בשיעור הקניות המקוונות. יותר ויותר ישראלים עורכים קניות בלי לצאת מן הבית ועל כך אין עוררין, אולם יש ענף עסקי שחייבים לתת עליו את הדעת: ענף הקניונים.

בסקר נמצא כי המוצרים הנרכשים ביותר בקניונים בארץ ובעולם הם מוצרים מתחום ההלבשה, ¹⁰ ההנעלה, האופטיקה והתכשיטים. עוד גילה הסקר כי את מגמת המעבר לצרכנות מקוונת מובילים בעיקר בני הדור הצעיר הרגילים לשוטט ברשת ולהשיג את מבוקשם במהירות ובמחיר נמוך יותר.

האם הקניונים המסורתיים נמצאים בסכנת הכחדה? כיצד יוכלו בעלי החנויות בקניונים להתמודד עם השינוי הצרכני הבלתי נמנע? וכיצד בשוק תחרותי כל כך הם יוכלו לפתות את הלקוחות שכבר עברו לקנות במרחב המקוון לחזור ולקנות אצלם?

¹⁵ | עדיין מוקדם להספיד את הקניונים. כמו ענפי מסחר אחרים, גם בעלי הקניונים משקיעים זמן, מחשבה ומשאבים כדי למצוא את הדרך הטובה ביותר להתקיים בעידן הדיגיטלי — ואם ישכילו לעשות זאת, נמשיך לבקר בקניונים עוד שנים רבות. קניון המבקש לשרוד במציאות החדשה יהיה חייב למשל להשקיע יותר בחוויית הצרכן, כגון בעיצוב מעניין ובפעילויות מושכות, וכן להציע מוצרים ושירותים שאי אפשר לרכוש ברשת, כמו מסעדות ומתחמי בילוי.

²⁰ | כבר עכשיו יש קניונים שעוצבו מחדש, וברבים מהם נוספו מסכי ענק ושודרגו השטחים הציבוריים. קניונים אחרים נהפכו למרכזים פעילים עבור התושבים באזור — וליד החנויות יצרו מתחמים ייעודיים לילדים, כגון פינות יצירה, מסלולי חידות ועוד.

האם בספרי ההיסטוריה ייזכרו הקניונים כ"דינוזאור" צרכני שלא שרד את המהפכה הדיגיטלית? האם הם יישארו יציבים גם בעתיד? ימים יגידו.

(1) "חג הרווקים הסיני" (שחל ב-11 בנובמבר) וה"בלאק פריידיי" האמריקני (שחל ביום שישי של השבוע הרביעי בנובמבר) הם ימי שיא של צרכנות בעולם.

מעובד על פי מוקמל, ג' (18 בדצמבר 2017). סופו של הקניון? עתיד הקניונים בעולם של מסחר מקוון. מתוך האתר [ynet](https://www.ynet.co.il).

טקסט 3

סקר: בני הנוער הישראלים מתחילים לקנות באינטרנט בגיל 11

שירה קרפיק ספיר

חברת אייביי (eBay) ישראל פרסמה הבוקר נתוני מחקר שמהם אפשר ללמוד על העדפות הקנייה המקוונת של בני נוער ישראלים. הנתון המפתיע הוא הגיל שבו מתחילים בני הנוער לקנות ברשת — במחקר התברר כי מקצתם התחילו לקנות באינטרנט כבר כשהיו בני 11. במחקר השתתפו 500 נערים ונערות בני 12–17 מרחבי הארץ, שערכו בשנה האחרונה קנייה מקוונת אחת לפחות.

⁵ | בין השאר חשף המחקר כי 85% מבני הנוער רוכשים מוצרים באינטרנט פעמיים בחודש. הסכום הממוצע בכל קנייה הוא כ-66 שקלים. בני הנוער רוכשים בעיקר גוג'טים (חפיצים), מוצרי חשמל ואלקטרוניקה ומשחקי מחשב. נערות קונות יותר מוצרי אופנה, אביזרי אופנה, תכשיטים ומוצרי קוסמטיקה.

ההורים הם מקור המימון הנפוץ ביותר לקניות בקרב 65% מבני הנוער, ומקור המימון המדורג במקום השני הוא שכר העבודה של בני הנוער עצמם.

10 | לדברי אלעד גולדנברג, מנהל הפעילות העסקית של חברת אייביי ישראל, "גיל 13 הוא הגיל הממוצע שבו מתחילים לקנות באמצעות האינטרנט, ובשל התפתחות האינטרנט ניכר כי גיל זה יורד – נערים ונערות שכיום הם בני 16–17 התחילו לקנות כשהיו בני 14 במוצע, ואילו בני 12–13 התחילו לקנות כבר כשהיו בני 11. כיום בני הנוער הם כוח קנייה חזק, ולכן הם קהל אידיאלי בעבור משווקים, מפרסמים וחברות מסחריות. בני נוער הם צרכנים מתוחכמים, ולראיה 53% מהם העידו שראו מוצר כלשהו בחנות ולאחר מכן חיפשו אותו ברשת ורכשו אותו שם. מלבד היותם קניינים משמעותיים, 81% מבני הנוער העידו כי המליצו להוריהם לקנות באינטרנט. הם כמעט נולדו לסביבה המקוונת, הם 'שוחים' בה, ולכן טבעי מאוד בעבורם לערוך בה גם את הקניות שלהם".

מעובד על פי קרפיק ספיר, ש' (13 בספטמבר 2016). סקר: בני הנוער הישראלים מתחילים לקנות באינטרנט בגיל 11. מתוך האתר גלובס.

כל הבגרויות בלשון עם פתרונות מלאים: www.guyai.co.il/bagrut/lashon